

M

еја интервју

*ВЛАДО КАМБОВСКИ,
АКАДЕМИК*

**"ИС
КОЈ
СМЕ
ЗА**

ТОРИСКИОТ БРОД" ПЛОВИ КОН ЕУ НЕ Е ДА БИДЕ ПРЕДМЕТ МАРКЕТИНГ

Роден на 5 јануари 1948 година во Битола, во родниот град завршува основно и средно образование. Дипломира на Правниот факултет во Скопје во 1970 г., како најдобар стипендист на повеќе генерации. На 1 март 1971 г. е избран за асистент на Катедрата за кривично право на Правниот факултет во Скопје. Во текот на 1971 и 1972 г. е практикант во Општинскиот и во Окружниот суд во Скопје, а во учебната 1972/73 г. се запишува на постдипломските студии по казнено право на Правниот факултет во Загреб. Во 1975 г. ја одбранува магистерската работа "Доброволно откажување од извршување кривично дело". Во 1977 г. е избран за предавач на предметот Кривично право на правните факултети во Скопје и во Битола, како и на Факултетот за безбедност во Скопје. Во 1980 г. на Правниот факултет во Скопје ја одбранува докторската дисертација "Проблематиката на пропуштањето во кривичното право". Истата година е избран за доцент по предметот Кривично право, а потоа станува и декан на Факултетот за безбедност, која ја врши сè до 1984 г. Во периодот од 1984 до 1986 г. е директор на Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во Скопје. Од 1986 до 1992 г. е на неколку високи функции во извршната власт во СРМ, како и во познатата Влада на Анте Марковиќ. Од декември 1998 г. до декември 1999 г. е министер за правда во Владата на РМ. Истовремено, тој редовно предава на Правниот факултет каде во 1992 г. е избран за редовен професор, а реизбран е во 1999 г. Учествува во многу проекти поврзани со прашања од казненото право и криминологијата. Работи на изработка на Кривичниот законик, Законот за прекршоци, Законот за судови, Законот за спречување на корупцијата. Своето искуство го преточува во капиталното дело "Казнено право - општ дел" и "Казнено право - посебен дел". Издава уште десеттина други дела, учебници, статии и др. Годинава е избран за редовен член на МАНУ.

Разговорот го водеше:
Кокан СТОЈЧЕВ

Господине Камбовски, во извештајот на Европската комисија и во заклучоците од Самитот на НАТО во Рига, се посочува дека вратите за Република Македонија се подотворени, но прво ќе треба навистина да се справиме со корупцијата и со организираниот криминал, да продолжиме со реформите во правосудството и во МВР, како и со подигнувањето на нивото на човековите права и слободи итн. Од тој аспект, бидејќи и досега не постоеше политичка волја за решавање на проблемите во земјава, Ве прашуваме, дали под притисок на европските и на меѓународните фактори сепак ќе мораме да ги спроведеме реформите или ќе паднеме на овој најважен испит за нашата држава?

КАМБОВСКИ: Знаете, на друг начин тие ни кажале дека Македонија мора да се конституира како демократска и правна држава, затоа што корупцијата, организираниот и економскиот криминал се феномени, кои се карактеристични за држава во која не владее правото и во која длабоко се растроени некои основни закономерности, и тоа како во економскиот живот, така и во политиката и во општествените сфери. Се работи за појави кои ја еродираат, ја нагризуваат, ја рѓосуваат самата држава и внатре општеството. Организираниот криминал, корупцијата, економскиот криминал се најголемите внатрешни непријатели на општеството и на државата, на правниот поредок, на системот, кои всушност предизвикуваат состојба на аномија - дезорганизација. Значи, економските закономерности не се повеќе закономерности, владеат некои други закономерности на пазарот, а демократските односи во системот не се демократски, односно владеат односи на корумпираност, на освојување на власт и спроведување на власта врз некои

Антикорупциската комисија треба да има функција која постојано ќе врши притисок врз нив за да ја развива нивната активност во таа насока, а не да ги заменува Јавното обвинителство и другите државни органи, таа не треба да не биде државно тело, од причини што непрофесионалната структура обезбедува поголема независност. Луѓето кои се ангажирани на волонтерска основа ќе имаат и поголема храброст од лицето кое ќе влезе во режимот на државни или на именувани службеници. Според мене, подобро тоа да е непрофесионално тело, кое ќе постапува во конкретни случаи но, исто така, да не забораваме дека Антикорупциската комисија има важна улога во однос на развивањето на целата стратегија на борбата против корупцијата.

други принципи. Човековите права и слободи се спуштени на најниско рамниште. Човекот е доведен во позиција на учесник, на соучесник во тој масовен и организиран криминал, корупција итн. Значи, сите, да речеме, сме соучесници во т.н. масовно криумчарење на стоките кои ни се продаваат по евтини цени итн. Поради тоа, забелешките од ЕУ можат да се сублимираат во едно единствено барање, Македонија може да стане членка на Унијата само тогаш кога ќе тргне по патот или кога ќе отвори значителен дел од тој пат на конституирање на себеси и на општеството, како на демократска и правна држава.

Неодамна имавме пример за апсења на инволвирани и осомничени лица поврзани со т.н. мега случаи - "Ба-

чило" и денационализација на земјиштето. Колку овој пример покажува дека во проблемите со корупцијата директно се инволвирани структурите на власта и лица од правосудството?

КАМБОВСКИ: Овој пример само ги потврдува моите дамнешни констатации, кога во 1996 година на Правниот факултет во Скопје организирав советување на тема организираниот криминал. Еве веќе минаа 10 години, а тврдењата, кои не се само мои, велат дека кај нас постои организиран криминал. Некој под поимот организиран криминал сака да каже дека тој треба да биде во форма на некои мафијашки групи или друштва, кои шетаат со автомобили, пукаат со револвери или калашникови, макар што видовме такви акции. Но, од вид се испушта дека организиран криминал, особено економскиот организиран криминал, има софистицирани форми. Тој тешко е препознатлив. Се работи за нов начин на организирање и пристап кон криминалот, на создавање флексибилни мрежи, поврзаност итн. Всушност, сè тоа го видовме низ примерот на последниве случаи, и тоа покажува дека по неколку години и напори да се доградува законодавството, да застанат на нозе новите институции, од примерот на Антикорупциската комисија, зајакнувањето на капацитетите на полицијата, Одделението за организиран криминал и слично. Значи, тој цел систем почна полека да функционира.

Истиот пример покажа инволвираност на судии, нотари, адвокати итн. Тоа се Ваши колеги!?

КАМБОВСКИ: Да. По дефиниција организираниот криминал подразбира извршување потешки дела, најчесто од еко-

номска природа, заради остварување профит или моќ од страна на организирана група, формирана за подолготрајно дејство и со однапред создаден систем на заштита од гонење. Значи, фактички обезбедување некаков имунитет, така што пипалата на организираниот криминал се распространети по сите структури. Тоа е неговата карактеристика за разлика од класичниот криминал каде можете да го препознаете оној кој е од другата страна на законот. Од оваа страна се добрите момчиња, а од другата се лошите. Кај организираниот криминал и корупцијата доаѓа до таква симбиоза, тоа е криминал од симбиотички тип, како што јас го нарекувам, и за него сум пишувал надолго во една книга за организиран криминал, која ја објавив лани.

Неодамна во Охрид се одржа конференција на која се расправаше за 10-годишнината од примената на македонското казнено право. Но, тој настан слабо помина во програмите на медиумите и во информативните куќи. Поради тоа, уште еднаш да посочиме, каде се лоцирани грешките на казненото право во Македонија, бидејќи од таквото право немаме резултати?

КАМБОВСКИ: Нашиот Кривичен законик е усвоен во 1996 година, а во 2004 година темелно е ревидиран. Сигурно тој и натаму ќе се менува или развива. Оценките, кои на почетокот се даваа за него беа ласкави, дека е на рамништето на европското законодавство итн. Меѓутоа, за нас, особено од овој аспект, функционирањето на демократската правна држава, се отвора битниот аспект или прашање - примената на правото. Ние имаме добри закони. Постојат и други добри закони, земете ги законите од граѓанската област, но кај нас "куца" примената на законот. "Куца" воспоставувањето на односите меѓу институциите, и тоа на здрави институции, кои доследно ќе го применуваат законот. Значи, вториот елемент, примената на законот, евалуацијата на примената на законот, сега станува

клучен сегмент за овој период за наше приближување кон ЕУ. Прво, нема примена на законот без здрави институции, кои имаат интегритет и се заштитени од корупција, како што се полиција, јавно обвинителство, судство итн. Тие можат да се ефикасни, ги имаат сите потребни материјални услови и кадровски капацитети за да го применуваат сè тоа и законот. Натаму, нема примена ако законот е селективен и е зависен од партиски влијанија и притисоци, а сè ова, фала му на Бога, во изминатиов период го имавме во доволна мерка. И, се разбира, тука мора да се земе предвид влијанието врз граѓаните и почитувањето на законот. Тоа значи дека преку медиумите треба да ја подигнеме нивната свест, но не на ваков популистички начин, кој како е уапсен, туку едно постојано, континуирано влијание врз општата правна свест и култура на граѓа-

Сега судовите треба да се дебарасираат од 600.000 или 700.000 прекршочни предмети, кои треба да се пренесат на управата. Но, за тоа да се направи Управата треба да ги дочека. Таа треба добро да се подготви за да ја дочека оваа прекршочна материја, која е огромна.

ните, да сфатат дека законот е една конвенција, која е во интерес на сите. Тоа не е инструмент кој е измислен од државата за да се заобиколува. За жал, кај нас таквата психологија на заобиколување и непочитување на законот е масовна појава.

Минатата година нашава држава беше сконцентрирана на реформите во правосудството, беа донесени измени во кривичната сфера, беа сменети процесните закони итн. Но, веќе спомнавте дека реализацијата и имплементацијата на овие закони слабо се применува. Дали имаме многу "кочничари" во овој процес?

КАМБОВСКИ: Мислам дека на таа линија е важноста на оваа реформа на сите клучни институции, реформа на полицијата, на Јавното обвинителство, на судството итн. Кон ова би ја додал и реформата на другите заштитни механизми во државата, како што се, инспекциите, финансиската полиција, јакнењето на антикорупцискиот фронт, од Антикорупциската комисија до Управата за приходи, Катастарот и до другите институции, кои комплементарно, заедно со другите институции на правдата, на полицијата, обвинителството и на судот, можат да го подигнат рамништето на законот, бидејќи ако судот нема доволно алатки, поддршка од сите овие други институции, ако се потпреме само на полициски истраги, а тие истраги заглават, да речеме во нејасни катастри, нејасни евиденции итн. тогаш се блокира целиот систем. Системот е комплементарен и како таков тој мора да функционира. Затоа реков, сè ова зависи од овие претстојни реформи, кои ќе бидат процес. Не можат реформите на полицијата, на обвинителството и на судството да се сведат само на институционални реформи или само на реорганизација. Тука можат да се набројат најмалку десеттина елементи кои го сочинуваат процесот на реформите. На пример, процесот на реформа на судството, ќе имаме ваква реорганизација или мрежа на судови, но тука не е само начинот за избор на судиите, туку понатаму доаѓаат низа други инструменти и алатки со кои располага правосудството. Тоа значи дека по процедурите кои се водат пред судовите, доаѓаат внатрешните механизми на контрола, ефикасното и совесно вршење на судиската функција. Доаѓаат материјалната и кадровската екипираност и другите претпоставки за брзо решавање на предметите и слично. Да наведем еден пример каде може, и покрај најдобри желби, да заглави судската реформа. На пример, голем проблем ни беше нефикасното судство, до што дојде поради големиот број пре-

кршочни предмети. Со уставните амандмани од лани, дел од тие прекршоци се префрлаат во управна надлежност. Сега судовите треба да се дебарасираат од 600.000 или 700.000 прекршочни предмети, кои треба да се пренесат на управата. Но, за тоа да се направи Управата треба да ги дочека. Таа треба добро да се подготви за да ја дочека оваа прекршочна материја, која е огромна. На тој план, верувајте ми донесен е само Законот за прекршоци, а сè уште не се донесени законите за одделни служби, органи, односно измените за законите за царина, за заштита на животната средина, за финансиска полиција итн. Тие нови механизми сега треба да работат на прекршочни постапки, санкции и слично, а органите на управата

КАМБОВСКИ: Видете, бидејќи на тој Закон за корупција работев уште во 1997 година и овој Закон едвај се "испили", по многу долги години, па беше усвоен дури во 2002 година, значи по пет години од почнувањето со работата, во периодот кој имаше долги дискусии, меѓу другото, и за карактерот на Антикорупциската комисија, цело време во воздухот лебдеше прашањето дали нашата комисија ќе ја претвориме во паралелен орган на полицијата или на Јавното обвинителство, некој истражен орган и слично. Дали тоа е добро да го направиме? Дали нешто сме постигнале ако кажеме дека Јавното обвинителство или, пак, полицијата не функционираат, па ајде ќе фор-

Кај организираниот криминал и корупцијата доаѓа до таква симбиоза, тоа е криминал од симбиотички тип.

Во МАНУ ќе отвориме расправа за идниот уставен развој на Република Македонија, а со тоа и развој на правниот систем, како од аспект на Европскиот устав, уставот на Европа, бидејќи ЕУ станува федерација. Треба да сме свесни дека влегуваме во идна федерација, во која треба да го усогласиме целиот правен систем, вклучувајќи ги и институциите на правото на еден систем, во која имаме непосредна примена на правото.

ќе треба да почнат нормално да функционираат, односно треба да се формираат прекршочни комисии, инспекции и да се донесат подзаконски текстови, кои ќе ја содржат основата за прекршочните овластувања и слично. Тоа е едно прашање каде може да биде закочена судската реформа, а во еден голем дел постојат и низа други.

мираме нов орган, кој ќе ги замени? Секогаш преовладуваше идејата дека тоа не е смислата на исполнување на антикорупцискиот фронт со додавање, да речам, една ваква вредна единица. Ние мораме Јавното обвинителство, полицијата и другите органи да ги оспособиме да се борат и во тој контекст Антикорупциската комисија треба да има функција која постојано ќе врши притисок врз нив за да ја развива нивната активност во таа насока, а не да ги заменува јавното обвинителство и другите државни органи. Поради ова, од почетокот преовладуваше мислењето дека тоа треба да биде непрофесионален состав, да не биде државно тело, од причини што непрофесионалната структура обезбедува поголема независност. Инаку, ако тоа државно тело биде легнато на државен буџет, односно може да се рече дека преку финансиски операции дејноста на комисијата ќе биде спречена. Затоа луѓето кои се ангажирани на волонтерска основа ќе имаат и поголема храброст од лицето кое ќе влезе во режимот на државни или на именувани службеници. Според мене, подобро тоа да е непрофесионално тело кое ќе постапува во конкретни случаи но, исто така, да не забораваме дека Антикорупциската комисија има важна улога во однос на развивањето на целата стратегија на борбата против корупцијата. Значи, вршење на еден општ мониторинг врз состојбите во земјава, предлагање на мислења за законски решенија, од тоа колку едно законско решение оди во прилог на или е во спротивност со идејата за поефикасно спречување на корупцијата.

 Положбата на Државната комисија за спречување на корупцијата е ниту на небо ниту на земја. Имено, ако само се осврнеме на собраниската расправа за членови волонтери или за професионалци итн. тогаш не ќе можеме да ги лоцираме другите проблеми во нејзиното функционирање. Какви се Вашите впечатоци околу нејзината положба и функционирањето на комисијата?

 Во практиката антикорупционерите имаа проблеми во соработката со Јавното обвинителство и со други институции!?

КАМБОВСКИ: Кај нас тој проблем е општ. Неодамна имавме заеднички состанок со претставници на различни државни органи во врска со прекршоците и на него забележавме дека тие не соработуваат меѓу себе, единствено донекаде имаат соработка царината и полицијата. Но, нема затворен круг

на соработка меѓу царината, полицијата, Јавното обвинителство, Управата за приходи, Народна банка на Македонија и другите релевантни институции. Тој проблем на заемна соработка меѓу различните тела треба на некој начин институционално, но и ментално да го совладаме. Значи, тука има и суети, има и партиски и политички влијанија, бидејќи некој орган или министерство ѝ припаѓа на една партија или утре на друга. Затоа, Владата мора да оствари поголема интегративна функција во соработката. Второ, за соработката меѓу органите се потпишуваат некои меморандуми за соработка, тоа се акти на добра волја. Но, многу од тие прашања на соработка треба законски да се регулираат - да се каже ако Антикорупциската комисија побара од Јавното обвинителство тоа и тоа, во Законот за Јавно обвинителство тоа треба да се прецизира - што овој орган треба да направи и кога треба да одговори. Значи, тој механизам за соработка да го унапредиме и да не го препуштаме на личните ставови на поединци, туку да го институционализираме.

Кога зборувате за слабата комуникација и соработка меѓу институциите во државата, потенциравте дека во проблемот се појавуваат и личните суети, како за пример ќе ги земеме информациите за затегнатоста на односите меѓу претседателот на Врховниот суд, Дане Илиев, и поранешната претседателка на РСС, Ленче Софрониевска, како и поранешниот јавен обвинител Александар Прчевски со сегашниот министер за правда Михајло Маневски итн. Колку ваквите бизарни односи ги кочат реформските процеси, бидејќи борбата против корупцијата секогаш се сведува на еден холивудски и кампањски начин?

Нема примена на законот без здрави институции, кои имаат интегритет и се заштитени од корупција, како што се полиција, Јавно обвинителство, судство итн. Нема примена ако законот е селективен и е зависен од партиски влијанија и притисоци, а сè ова во изминатиов период го имавме во доволна мерка.

КАМБОВСКИ: Па, ние сме такви како луѓе. Мислам луѓето треба да сфатат дека ако и ова пошироко го пренесеме меѓу разговорите и односите меѓу позицијата и опозицијата, сите ние сме на еден брод. Нашите состојби засилено ги опсервираат од страна, а забрзувањето на целиот процес на европска интеграција од кој зависи не само нашата, туку и иднината на нашите деца, зависи од воспоставувањето на еден систем на комуникација меѓу судиите и институциите. Тој систем се раководи од една единствена цел, а тоа е ова што го нарекуваме унапредување на процесот на европска интеграција и тука не постојат личните суети или нетрпеливоста меѓу луѓето. Тоа треба да се заборави. Во контекст на ова, други не смеат ништо од тоа да користат за личен маркетинг, бидејќи што би добил поединецот ако на крај излезе дека тој бил во право и поради тоа работата паднала. Па, конечно и резултатот од заедничката работа со некој друг не е лична satisfакција дека тој некогаш бил во право. На крајот на краиштата, се мери само дадениот гол, се бројат главите кои сме ги дале, а не како сме играле на теренот. Тоа е и моја препорака до овие институции. Мислам дека тој дух на заедничка работа на овој проект мора да надвлее, бидејќи ова е историски проект за Македонија, тука нема место за лични нетрпеливости или за лична слава за да се профитира или нешто да се поништи. Мислам дека кај луѓето ќе превладее таа свест.

Господине Камбовски, по многу години продуцирање кадри, напишавте книги, статии итн., се здобивте со титулата академик, во време кога МАНУ некако се дистанцира од овие значајни историски процеси, односно се чувствува дека ги преспива настаните, особено во вашата област. Како ги оценувате овие состојби во науката?

КАМБОВСКИ: Македонија минува низ преломни историски моменти, така што низ целиот овој период на транзиција, независноста на државата, настаните од 2001 година, уставните промени итн., во кои сите беа повикувани, дури и МАНУ, да има свој определен став и со него да се влијае врз тековите и да се помогне колку што може. Во овој период, можеби несреќна околност беше тоа што МАНУ многу беше ослабната со луѓе од вакви профили. Во МАНУ имаше само еден член од правната сфера, тоа е професор Димитров, кој е во години. Но, тука не се работи само за поединци, туку за екипи кои работат во тие одделенија. На пример, во Одделението за општествени науки има осум, односно девет членови, четворица економисти и двајца правници. Но, околу нас нема екипа која ќе работи на проектите на МАНУ. Тука е еден од проблемите. Значи, нема научни соработници. Исто така, во овој период дојде до еден рестриктивен однос, воопшто на ангажирање на помлади научници соработници не само во МАНУ, туку и во научните институти и факултетите, кои се во иста криза. Поради тој однос и не може да се работи на некој исклучително важен проект. Сега се обидувам преку мојата програма, односно имам иницијатива, да внесам некои иновации во нашиот дел, проекти кои ќе бидат од значење за МАНУ и за државата. А тоа е проектот за евроинтеграција на правниот систем на РМ. Ќе се обидам околу тој проект да се соберат научни тимови и во соработка со Правниот факултет во Скопје и со други правни факултети и асоцијации да помогнеме да се развиваат одделни теоретски аспекти. Тука не станува збор само за прашања за евроинтеграцијата на политичкиот систем, туку и, да речеме, за методите на хармонизација на прав-

Организиранот криминал, корупцијата, економскиот криминал се најголемите внатрешни непријатели на општеството и на државата, на правниот поредок, на системот, кои всушност предизвикуваат состојба на аномија - дезорганизација.

ниот систем, проблемите на кодификација на домашното право, на граѓанското или на трговското право. Потоа, ќе отвориме расправа за идниот уставен развој на Република Македонија, а со тоа и развој на правниот систем, како од аспект на Европскиот устав, Уставот на Европа, бидејќи ЕУ станува федерација. Ние треба да сме свесни дека влегуваме во идна федерација, во која треба да го усогласиме целиот правен систем, вклучувајќи ги и институциите на правото на еден систем, во која имаме непосредна примена на правото. Тоа е еден огромен проект, во кој ваквите научни проекти се драгоцени. Значи, и досегашната работа на МАНУ не ја оценувам како опструкција или избегнување на големите теми од овој клучен период за развојот на Македонија, туку повеќе на една состојба во која, врз таквата пресија на јавноста, влијаеле овие хендикепи. МАНУ нема доволно луѓе, истражувачки кадар, а не може да се потпре и врз работата на другите научни институти кои, исто така пропаѓаат, на пример, Институтот за национални историја, Институтот за македонски јазик, за фолклор и други, кои во моментот минуваат низ кризна состојба.